

ICIP WORKING PAPERS:
2009/7

Una aplicació crítica de la teoria de la securitització: superant el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat

Catherine Charrett

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

Una aplicació crítica de la teoria de la securitització: superant el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat

Catherine Charrett

Institut Català Internacional per la Pau

ccharrett.icip@gencat.cat / ccharrett@gmail.com

Aquest article es basa en la tesina de màster de l'autora: «Abordant el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat : un enfocament crític», presentada el 2008 com a compliment parcial dels requisits del «Master of Science in International Relations» de la London School of Economics de Londres, Anglaterra.

**Institut Català Internacional per la Pau
Barcelona, desembre 2009**

© 2009 Institut Català Internacional per la Pau

Gran Via, 658, baix. 08010 Barcelona

T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80

recerca.icip@gencat.cat | www.icip.cat

Editors

Javier Alcalde i Rafael Grasa

Comitè Editorial

Pablo Aguiar, Alfons Barceló, Catherine Charett, Gema Collantes,
Caterina Garcia, Abel Escribà, Vicenç Fisas, Tica Font, Antoni Pigrau,
Xavier Pons, Alejandro Pozo, Mònica Sabata, Jume Saura, Antoni
Segura i Josep Maria Terricabras

Traducció

Núria Serra

Maquetació

Àtona, SL

Dissenyador Gràfic

Cla-se

ISSN

2013.5793 (edició en línia)

2013.5785 (edició en paper)

DL

Tots els drets reservats

ABSTRACT (CAT)

L'article tracta el dilema normatiu que implica l'aplicació de la 'securitització', com mètode per a comprendre la construcció social de les amenaces i les polítiques de seguretat. La securitització com empresa teòrica i pràctica es utilitza de manera creixent per part d'acadèmics i executors. El present treball acadèmic pretén proporcionar, a aquells que estan interessats en la teoria de la securitització, una aplicació alternativa de la mateixa que és sensible i auto-reflexiva respecte de les possibles conseqüències normatives que comporta la seva utilització. L'article sosté que l'anàlisi i el debat sobre processos de securitització té implicacions normatives que, en aquest estudi, s'entenen com la securitització negativa d'un referent. En el mateix s'afirma que la securitització negativa d'un referent es duu a terme per mitjà de l'anàlisi acrítica dels processos de securitització que han sorgit a través de relacions d'exclusió i de poder. S'ofereix, doncs, una comprensió *crítica* i una aplicació dels estudis en securitització com una via per a superar el dilema normatiu anteriorment identificat. Així, en primer lloc, s'examina com la creació de la teoria de securitització per part de l'Escola de Copenhague (Copenhagen School) dona lloc a un dilema normatiu que se situa en el poder performatiu i simbòlic de la seguretat vista com invocació política i concepte teòric. En segon lloc, s'avaluen els intents previs de superació del dilema normatiu dels estudis de securitització perfilant els obstacles als que cadascuna de les propostes s'enfronta. Finalment, aquest article argumenta que el dilema normatiu de l'aplicació de la securitització es pot evitar; en primer lloc, deconstruint el poder institucional dels actors de la seguretat i les subjectivitats predominants respecte de la mateixa i, en segon lloc, oferint enfocaments crítics o alternatius a la seguretat i incorporant diferents subjectivitats en relació a ella. Els exemples rellevants que es donen a l'article són el de la securitització del terrorisme internacional i la immigració.

Paraules clau: Escola de Copenhague (Copenhagen School), seguretat, estudis sobre securitització, dilema normatiu, enfocament crític, terrorisme, immigració.

ABSTRACT (ENG)

This article addresses the normative dilemma located within the application of 'securitization,' as a method of understanding the social construction of threats and security policies. Securitization as a theoretical and practical undertaking is being increasingly used by scholars and practitioners. This scholarly endeavour wishes to provide those wishing to engage with securitization with an alternative application of this theory; one which is sensitive to and self-reflective of the possible normative consequences of its employment. This article argues that discussing and analyzing securitization processes have normative implications, which is understood here to be the negative securitization of a referent. The negative securitization of a referent is asserted to be carried out through the unchallenged analysis of securitization processes which have emerged through relations of exclusion and power. It then offers a *critical* understanding and application of securitization studies as a way of overcoming the identified normative dilemma. First, it examines how the Copenhagen School's formation of securitization theory gives rise to a normative dilemma, which is situated in the performative and symbolic power of security as a political invocation and theoretical concept. Second, it evaluates previous attempts to overcome the normative dilemma of securitization studies, outlining the obstacles that each individual proposal faces. Third, this article argues that the normative dilemma of applying securitization can be avoided by firstly, deconstructing the institutional power of security actors and dominant security subjectivities and secondly, by addressing countering or alternative approaches to security and incorporating different security subjectivities. Examples of the securitization of international terrorism and immigration are prominent throughout.

Keywords: The Copenhagen School, security, securitization studies, normative dilemma, critical approach, terrorism, immigration.

ABSTRACT (CAS)

El artículo trata el dilema normativo que implica la aplicación de la ‘securitización’, como método para comprender la construcción social de las amenazas y las políticas de seguridad. La securitización como empresa teórica y práctica es utilizada de forma creciente por parte de académicos y ejecutores. El presente trabajo académico pretende proporcionar, a aquellos que están interesados en la teoría de la securitización, una aplicación alternativa de la misma que es sensible y auto-reflexiva respecto de las posibles consecuencias normativas que conlleva su empleo. El artículo sostiene que el análisis y debate sobre procesos de securitización tiene implicaciones normativas que, en este estudio, se entienden como la securitización negativa de un referente. En el mismo se afirma que la securitización negativa de un referente se lleva a cabo mediante el análisis acrítico de los procesos de securitización que han surgido a través de relaciones de exclusión y poder. Se ofrece, pues, una comprensión *crítica* y una aplicación de los estudios en securitización como vía para superar el dilema normativo anteriormente identificado. Así, en primer lugar, se examina cómo la creación de la teoría de securitización por parte de la Escuela de Copenhague (Copenhagen School) da lugar a un dilema normativo, que se sitúa en el poder performativo y simbólico de la seguridad vista como invocación política y concepto teórico. En segundo lugar, se evalúan los intentos previos de superación del dilema normativo de los estudios de securitización perfilando los obstáculos a los que cada propuesta individual se enfrenta. Finalmente, este artículo argumenta que el dilema normativo de la aplicación de la securitización se puede evitar; en primer lugar, deconstruyendo el poder institucional de los actores de la seguridad y las subjetividades dominantes con respecto a la misma y, en segundo lugar, ofreciendo enfoques críticos o alternativos a la seguridad e incorporando diferentes subjetividades en relación a ella. Los ejemplos relevantes que se dan en el artículo son el de la securitización del terrorismo internacional y la inmigración.

Palabras clave: Escuela de Copenhague (Copenhagen School), seguridad, estudios sobre securitización, dilema normativo, enfoque crítico, terrorismo, inmigración.

CONTINGUTS:

- 1) INTRODUCCIÓ
- 2) LA «TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ» I EL DILEMA NORMATIU
 - 2.1) QUÈ ÉS LA TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ?
 - 2.2) QUIN ÉS EL DILEMA NORMATIU DE LA SEGURETAT?
 - 2.3) QUIN ÉS EL DILEMA NORMATIU DE LA SECURITITZACIÓ?
- 3) RESPOSTES AL DILEMA NORMATIU DELS ESTUDIS DE LA SECURITITZACIÓ
 - A. LA RESPOSTA DE L'ESCOLA DE COPENHAGUEN (COPENHAGEN SCHOOL)
 - B. LA RESPOSTA ÈTICO-DISCURSIVA
 - C. LA RESPOSTA CONSEQÜENCIALISTA
- 4) L'APLICACIÓ CRÍTICA DE LA TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ
 - 4.1) L'ACTOR SECURITITZADOR
 - A) LES ESTRUCTURES DE PODER QUE ENVOLTEN LES SECURITITZACIONS
 - B) DECONSTRUINT EL PODER INSTITUCIONAL DE L'ACTOR SECURITITZADOR
 - C) ABORDANT LES VEUS DISSIDENTS I MARGINADES DE LA SECURITITZACIÓ
 - 4.2) RECONCEPTUALITZANT LA SEGURETAT
 - A) DECONSTRUINT EL PODER SIMBÒLIC DE LA SEGURETAT
 - B) ABORDANT LES SUBJECTIVITATS ALTERNATIVES EN RELACIÓ A LA SEGURETAT
- 5) CONCLUSIÓ: AFRONTANT LES FEBLESSES

1. INTRODUCCIÓ

Els estudis de la seguretat com a matèria acadèmica i professional van aparèixer, de manera significativa, després de la Segona Guerra Mundial. Van ser considerats, generalment, com una subdisciplina de les relacions internacionals i, fins els últims anys de la Guerra Freda, van ser un àmbit acadèmic i professional dominat pel pensament angloamericà. Durant aquesta època, els estudis de la seguretat van esdevenir sinònims dels «estudis estratègics» i van mantenir una perspectiva eminentment militar. Aquesta disciplina acadèmica i professional estava compromesa amb la protecció de l'estat i, per tant, amb el desenvolupament d'una agenda que treballava en la protecció de l'estat-nació d'amenaces que fossin definibles, així com en la preservació del *statu quo*. Aquest enfocament positivista, que assumia els fonaments ontològics del racionalisme i del realisme, va ser desafiament quan, coincidint amb el final de la Guerra Freda, van emergir noves veus a dintre de la disciplina (Williams, P 2008: 2-4).

L'Escola de Copenhague (EC) va proposar un d'aquests mètodes alternatius per analitzar la seguretat i va suscitar un gran debat durant els anys '70 i '80. La posició que va adoptar l'EC en aquest debat va consistir en oposar-se a la concepció tradicionalista segons la qual «tot pot ser seguretat», a través d'una definició clara «del que és la seguretat» (Waeever 2004: 9). L'EC definia la seguretat a partir de tres elements principals: en primer lloc, va desenvolupar una perspectiva sectorial de la seguretat classificant les amenaces en un dels 5 sectors interconnectats que va identificar. Aquesta anàlisi incloïa el sector militar, però ampliava de manera significativa l'estudi de la seguretat integrant-hi també altres sectors com el medi ambient, l'economia, la societat i la política. En segon lloc, l'Escola va desenvolupar una perspectiva regional dels estudis de la seguretat, a través de l'observació de les dinàmiques securitàries que tenien lloc entre diverses regions de manera interconnectada i, així, posant en dubte l'anterior perspectiva estrictament estatal de la matèria. En tercer lloc, l'EC va idear, des d'una perspectiva crítica, una concepció socio-constructivista de la segure-

tat mitjançant una formulació pròpia dels estudis de la seguretat, que constituïran el tema central d'aquest article. Aquesta nova conceptualització discursiva de les polítiques securitàries s'oposava, de manera significativa, a la tradicional visió objectivista de les amenaces basada en la versió realista de la seguretat (Waever 2004: 8-9).

Aquest mètode socio-constructivista de conceptualització de la seguretat, conegut amb el nom de «securitització» (securitization) va aparèixer per primera vegada en un article d'Ole Waever, publicat el 1989, i titulat «Security the Speech Act: Analysing the Politics of a Word». Com a membre del Centre de Recerca sobre Pau i Conflictes de Copenhague, Waever i altres membres de l'institut van seguir desenvolupant aquesta perspectiva constructivista de la seguretat, publicant una sèrie de treballs, entre els quals un llibre sobre seguretat social a *Europe, Identity, Migration and The New Security Agenda* (1993), i també, *Security: A New Framework of Analysis* (1998), on va desenvolupar extensament el concepte de securitització, així com la seva aplicació pràctica.

L'Escola de Copenhague ha aportat una perspectiva innovadora i fascinant a l'estudi de la seguretat; Steve Smith afirma que «L'Escola de Copenhague és un dels desenvolupaments més interessants que s'han produït en els estudis de la seguretat contemporanis» (Smith 2005: 37). Tanmateix, i malgrat el gran valor dels estudis de la securitització de l'EC, aquesta ha hagut de fer front a crítiques profundes pel fet de no haver estat capaç de considerar les implicacions normatives de la teoria de la securitització. Michael Williams, per exemple, ataca l'EC al considerar-la «políticament irresponsable i carent d'un fonament que li permeti avaluar d'una manera crítica les pretensions d'amenaça, d'enemic i d'emergència» (Williams 2003: 11-31, 521). Algunes de les crítiques que se li fan són infundades, però d'altres identifiquen punts importants pel que fa als dilemes normatius que implica el fet de parlar i escriure sobre la seguretat.

El debat normatiu en relacions internacionals (RI) es va allunyar del tomb post-positivista de la disciplina, al reconèixer que les estructures socials no són estàtiques, sinó subjectes a un canvi constant. De resultes, es va començar a qüestionar la rectitud moral de determinades pràctiques en RI,

així com la responsabilitat social dels teòrics de les RI. Aquests interrogants ètics sobre com «hauria de ser el món» també van infiltrar-se en l'estudi de la seguretat al refutar les seves arrels positivistes. Així doncs, van sorgir debats normatius no només sobre quins haurien de ser els subjectes referents de les polítiques securitàries, sinó també, sobre quin *hauria* de ser el paper dels teòrics de la seguretat i dels analistes a l'hora d'estudiar la seguretat.

El dilema normatiu que es discuteix, concretament, en aquest article consisteix en plantejar-se com es poden analitzar els processos de securitització sense reproduir els esquemes dominants i excloents a l'hora d'afrontar la seguretat, aquells que acaben derivant en processos negatius de securitització. Els processos negatius de securitització s'entenen aquí com aquells que són fruit de les relacions de poder simbòlic i estructural no qüestionades, així com de processos, socials o polítics, d'exclusió. No es pretén en aquest article fer un reivindicació subjectiva sobre el que hauria o no hauria de ser securitzat; sinó que es pretén veure *com* es produeixen els processos de securitització i com una determinada manera d'escriure sobre la securitització reproduceix els actes de securitització exclusionistes i perjudicials. Aquest article defensa que una aplicació crítica de la teoria de la securitització (TS) podria superar millor el dilema normatiu a l'hora d'analitzar i discutir els processos de securitització si, d'una banda, avalua críticament el poder de l'actor securitzador i, de l'altra, reconceptualitzés el significat del terme seguretat.

La securitització, com a mode d'analitzar els processos de seguretat, ha guanyat importància en els últims anys, i és utilitzada per molts autors a l'hora d'examinar les polítiques de seguretat en tots els sectors. Aquests treballs interdisciplinaris inclouen l'estudi de la securitització en diversos àmbits com ara el terrorisme (Buzan 2006), la criminalitat transnacional (Williams, P. 2008), la immigració (Dover 2008), els drets de les dones (Hudson 2009; Hansen 1997), les malalties (Abrahamsen 2005; Youde 2008), els desastres naturals (Hyndman 2007) i la identitat (Muller 2004). No està clar si hem entrat en una era «d'obsessió securitària», però el que està clar és que la securitització, com a matèria teòrica i d'aplicació pràctica, no hauria de romandre despolititzada, especialment a mida que n'augmenta l'ús.

L'aplicació crítica de la teoria de la securitització que s'ofereix en aquest article permet que l'analista es vegi confrontat directament tant amb els nous com amb els vells discursos. No es pretén reclamar més securitització, ni tampoc exigir necessàriament la desecuritització de determinades amenaces o sectors en concret. El que es pretén és dotar els analistes dels mitjans necessaris per ser crítics amb els processos de securitització, sense forçar-los a adoptar una posició subjectiva prèvia referent a la rectitud moral d'un acte de securitització en concret. A més, una perspectiva tal dona la possibilitat d'assistir al naixement de moviments de seguretat que siguin més constructius i positius.

A la primera part de l'article s'exposarà la teoria de la securitització de l'EC, i es presentaran algunes de les crítiques que va haver d'afrontar a causa del seu fracàs a l'hora d'explicar les implicacions normatives de la seva perspectiva sobre la seguretat. En segon lloc, s'examinaran els intents que han tingut lloc per tal de superar el dilema normatiu dels «estudis de securitització», considerant, primer, la pròpia resposta de l'EC a l'assumpte normatiu; a continuació, una perspectiva ètico-discursiva i, finalment, la perspectiva conseqüencialista. Es tindran en compte els punts forts i febles d'aquestes perspectives, i s'arribarà a la conclusió que cap d'elles no aconsegueix superar el dilema normatiu a l'hora d'aplicar la TS.

L'aplicació de la TS que es proposa en aquest article segueix dues línies principals. D'una banda, reclama una avaluació crítica del poder estructural inherent als processos de securitització i reivindica que l'analista de la seguretat deconstrueixi el poder institucional de l'actor securititzador i busqui discursos alternatius sobre la seguretat. D'altra banda, requereix que l'analista de la seguretat adopti una visió crítica sobre el poder simbòlic de la seguretat, tot criticant les subjectivitats securitàries dominants, i que exigeixi la incorporació de perspectives alternatives pel que fa a la securitització. El present article defensa que, aplicant aquestes eines crítiques a l'anàlisi dels processos de securitització, l'analista de la securitització pot superar el problema normatiu d'escriure sobre la seguretat. A l'apartat de conclusió de l'article s'analitzaran dos dels punts febles que té aquesta proposta.

2. LA TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ I EL DILEMA NORMATIU

2.1 QUÈ ÉS LA TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ?

L'EC descriu securitització com un procés intersubjectiu i socialment construït en què es reconeix que un determinat objecte referent és amenaçat i que és necessari protegir-lo. A «Securitization and Desecuritization» Waever exposa la lògica del desenvolupament teòric de la «securitització». Basat en una concepció particular de la seguretat, entesa com la seguretat nacional, Waever formula un model d'amenaça-defensa extret de l'observació d'algunes operacions en l'àmbit de la seguretat. Waever defensa que la mateixa lògica que conceptualitza la construcció de la seqüència amenaça-defensa en el sector militar es pot utilitzar per entendre els processos de «securitització» en altres sectors (Waever 1995: 51). La securitització és l'establiment intersubjectiu d'una *amença existencial*, que reclama atenció *urgent* i *immediata*, així com l'ús de *mesures extraordinàries* per contrarestar aquesta amenaça (Buzan et al 1998: 24-25; Waever 1995: 51).

L'EC defineix aquesta interacció social com una interacció retòrica: un intercanvi discursiu entre un actor securititzador i una audiència en relació amb un objecte, el referent, i aquell que l'amenaça. Utilitzant una concepció austiniana dels actes discursius, l'EC explica que un procés de securitització fructuós és facilitat per factors interns i lingüístics o per factors externs o contextuais, pel capital social del parlant i per la natura de l'amenaça (Buzan et al. 1998: 32-33). L'objectiu de l'Escola de Copenhague es defineix de la següent manera:

Based on a clear idea of the nature of security, securitization studies aims to gain an increasingly precise understanding of who securitizes, on what issues (threats), for whom (referent objects), why, with

what results and, not least, under what conditions (what explains when securitization is successful) (Buzan et al 1998: 32).»¹

El paper de l'analista de la seguretat és, doncs, tant d'observador com d'interpret. Utilitzant la lògica de la securització, l'analista es fa conscient de quan unes determinades accions «satisfan el criteri securitari». És a dir, ha estat capaç, l'actor securitzador, de mobilitzar el suport desitjat? Qui constitueix la seva audiència i quines són les condicions facilitadores? S'han pres mesures extraordinàries? I, quin pot ser l'impacte d'aquesta mena d'accions securitzadores en altres àmbits? L'EC afirma que el paper de l'analista de la securització *no* s'hauria de confondre amb el de l'actor securitzador; l'analista no decideix què constitueix una amenaça justificable i què hauria, o no, de ser securitzat. L'objectiu de l'EC és entendre el *modus operandi* dels actors securitzadors existents, i *no pas* el de jutjar normativament les seves accions (Buzan et al. 1998: 33-34, 35).

La perspectiva de la securització de l'EC evita de manera intencionada la formulació d'un criteri normatiu que permeti jutjar de manera subjectiva les demandes (il·)legítimes de seguretat. No obstant això, i malgrat proclamar la seva abstenció de formular qualsevol mena d'anàlisi subjectiu, l'EC ha rebut crítiques per no haver considerat les implicacions normatives inherents al seu projecte i la responsabilitat política o social inherent al fet d'estudiar la seguretat; i aquest és, precisament, el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat.

¹ «Basant-se en una idea clara de la natura de la seguretat, els estudis de la securització pretenen guanyar una comprensió cada vegada més precisa sobre qui securitza, sobre quins assumptes (amenaces), per qui (objectes referents), per què, amb quins resultats i, per últim, però igualment important, sota quines condicions (el que explica quan la securització resulta fructuosa)». (N. de la T.)

2.2 QUIN ÉS EL DILEMA NORMATIU DE LA SEGURETAT?

En un article de 2002, «“Defining Social Constructivism in Security Studies», Huysmans parla sobre el dilema normatiu que suposa parlar o escriure sobre la seguretat, que segons ell es deriva d’una concepció performativa del llenguatge. Huysmans explica que «el llenguatge no és només un instrument comunicatiu utilitzat per parlar sobre el món real exterior al llenguatge, sinó que opera com a instrument mediador que col·loca les pràctiques socials a dins d’un marc comunicatiu institucionalitzat» (Huysmans 2002: 44). Aquí Huysmans s’està referint al poder simbòlic de la «seguretat», com a paraula i concepte, i sobre com la seva invocació articula una determinada racionalitat. La seguretat és, doncs, entesa com una tecnologia política, que «entrellaça sistemes de coneixement, representacions, pràctiques, i formes institucionals que imaginen, dirigeixen i actuen sobre cossos, espais i corrents en un sentit determinat» (Burke 2002: 2). Els acadèmics post-estructurals defensen que l’eina política de la seguretat situa la sobirania, la disciplina i el govern sota el biopoder de la *governamentalitat* que busca reordenar la societat, preservar les relacions de poder, i oprimir o excloure l’oposició (Burke 2002: 1-27; Neocleous 2008; Bigo 2002: 63-92). D’altres han defensat que els models de seguretat dominants treballen per definir «l’altre» com a inferior i amenaçador i instiguen imatges de por entre la població. La perspectiva feminista considera que, aleshores, l’estat intenta assumir el rol de protector patriarcal, «provocant sentiments de lleialtat, seguretat i submissió» (Burke 2002: 20-21). De resultes, la seguretat, com a concepte i eina política, és capaç de promoure subjectivitats de la por, i sovint es materialitza com el producte d’actes opressius o antidemocràtics, així com de processos d’exclusió política i social.

2.3 QUIN ÉS EL DILEMA NORMATIU DE LA SECURITITZACIÓ?

Huysmans defensa que qualsevol que s'impliqui en els estudis de la seguretat corre el risc de reproduir i de reforçar determinades subjectivitats de la por i de l'ordre. Qualsevol que pronunciï o escrigui «seguretat», ja sigui actor o analista, està involucrat en la producció de coneixement referent al tema de la seguretat i esdevé part de la tecnologia política utilitzada per afrontar-lo. El dilema normatiu és, doncs, com implicar-se en la seguretat sense reproduir les subjectivitats dominants; com pot un analista aplicar la TS sense reproduir o legitimar la securitització perjudicial, negligent o ex-cloent d'un objecte referent: *la securitització negativa d'un referent*. Per posar-ne un exemple, com pot un analista de la securitització examinar els processos de securitització que estan tenint lloc actualment en el sector econòmic, com a conseqüència de la crisi econòmica, sense reproduir les subjectivitats liberals dominants o capitalistes; o sense legitimar potencialment les donacions monetàries governamentals als grans bancs i a determinats sectors industrials, sobretot a la indústria automobilística; o sense justificar el fet de convertir en blanc a les comunitats de migrants (*The Economist* Febrer 21-27, 2009: 57-60).

D'acord amb la declaració de Huysmans, segons la qual «parlar i escriure sobre seguretat no és mai innocent» (Huysmans 2002: 43, 47) s'accepta aquí que les qüestions normatives són necessàriament inherents a les anàlisis de la seguretat. Malgrat els intents de l'EC d'evitar una avaluació de la normativa, la securitització com a teoria porta en sí mateixa un poder performatiu, que genera manifestament un dilema normatiu. Teòrics i crítics de l'EC discuteixen el mode com una determinada concepció de la seguretat té implicacions pel que fa a la reproducció de les subjectivitats dominants de la seguretat i la validació dels processos de securitització opressius i ex-cloents. La tesi que defensa aquest article és, en aquest sentit, que l'aplicació acrítica de la TS contribueix a la securitització negativa d'un referent.

Williams explica com la lògica de la securitització emprada per l'EC per tal d'ampliar l'agenda securitària sense perdre precisió conceptual, aquella

que defineix un problema securitari com una acció que demana urgència per part de l'estat, reflexa «la divisió existencial entre amistat i enemistat que es deriva de la concepció que té Schmitt de la política» (Williams 2003; 516). William analitza la conceptualització de la securització de l'EC a través d'una perspectiva schmittiana, i identifica com la seva perspectiva teòrica de la seguretat reproduïx la mateixa lògica «amic-enemic» que la concepció que Schmitt té de la política. Williams explica com «la teoria decisionista de la sobirania» de Schmitt pot situar-se, en la concepció de la securització de l'EC, com la suspensió de la normalitat política (Williams 2003: 516). Bigo comparteix amb l'EC una visió particular sobre la conceptualització de la seguretat que, segons defensa, valida l'opinió dels professionals de la seguretat que pretenen que «l'excepcionalització», o les polítiques «fora de la llei» són necessàries per la securització (Bigo 2002: 72-73).

La crítica que se li fa a l'EC és, per tant, que la seva conceptualització de la seguretat reforça els punts de vista tradicionalistes sobre el mode en que es produeixen els processos de securització. Així doncs, l'aplicació acrítica de la TS reproduïx les subjectivitats de la por i de l'alterització derivades de la seva concepció de la seguretat, i reproduïx la idea segons la qual el poder de l'estat i les ordres són necessàries per gestionar les amenaces. Malgrat la seva perspectiva socio-constructivista a l'hora de definir les amenaces a la seguretat, l'EC utilitza una determinada concepció de la seguretat que no posa en dubte el punt de vista dominant o militar sobre la seguretat; més aviat l'accepta com la «veritat» sobre el que constitueix la seguretat (Bigo 2002: 73). La TS, per tant, entra en la lògica segons la qual l'acció urgent i antidemocràtica de l'estat és l'únic mètode possible per tal de gestionar els problemes de seguretat, la qual cosa sovint acaba tenint com a resultat la securització negativa d'un sector.

D'altra banda, l'absència de tot criteri normatiu que serveixi per avaluar críticament els processos de «securització» impedeix que els analistes de la seguretat qüestionin el desenvolupament dels discursos negatius de la securització; en essència, qualsevol cosa pot ser securitzada a través de qualsevol mitjà que sigui necessari. Williams afirma que «la TS està compromesa, implícitament, amb un objectivisme metodològic segons el qual

«qualsevol tipus de violència, exclusió, o irracionalitat política ha de ser vista, simplement, com un tipus d'acte discursiu i ha de ser tractada objectivament» (Williams 2003: 521). La TS és incapaç d'oposar-se als actes feixistes, totalitaris o racistes i «és millor que romanguí agnòstica davant de *qualsevol* securitització» (Williams 2003: 522). De fet, la TS pot legitimar, de manera inadvertida, la gestió d'una determinada «amenança» de manera urgent i extrema, com a conseqüència d'una determinada concepció del mode com es gestionen les amenaces. La TS, aplicada de manera acrítica, està directament implicada en el dilema normatiu que representa escriure sobre la seguretat; un analista de la securitització no pot parlar de seguretat sense contribuir a les pràctiques de securitització negatives. Com a resposta al buit normatiu de la TS, s'han fet diversos intents de superar el dilema normatiu; a continuació, s'abordaran aquests esforços, començant per la resposta proposada per la mateixa EC.

3. RESPOSTES AL DILEMA NORMATIU DELS ESTUDIS DE SECURITITZACIÓ

a. La resposta de l'Escola de Copenhague

La concepció socio-constructivista de les amenaces, pròpia de l'EC, divergeix enormement de la perspectiva tradicionalista, segons la qual és possible afirmar objectivament quines són les amenaces «reals». Aquest enfocament constructivista va iniciar un treball trencador en l'àmbit dels estudis de la seguretat i va permetre ampliar la disciplina, més enllà de la preocupació realista del sector militar. No obstant això, la lògica particular que l'EC utilitza per generar la TS segueix incrustada en un marc realista, que inhibeix la seva capacitat per qüestionar el dilema normatiu que suposa la possibilitat de reproduir processos de securitització negatius. No es pretén insinuar que l'EC sigui negligent amb les implicacions que suposa la pràctica dels estudis de la seguretat, i, de fet, la TS pot servir per «subratllar la responsabilitat de parlar de seguretat, la responsabilitat tant dels actors com dels analistes que trien emmarcar un assumpte com un assumpte securitari» (Buzan et al. 1998: 34). Buzan et al. defensen que aquesta perspectiva de la securitització obre l'espai per problematitzar tant la securitització com l'absència de securitització. Suggerixen que els analistes de la seguretat poden intentar mediar en les conseqüències de la securitització a través de la discussió sobre els efectes possibles d'una excessiva securitització o de l'absència de securitització, la qual cosa pot derivar en un dilema securitari o en la incapacitat de gestionar amb èxit un problema (Buzan et al. 1998: 40).

L'EC invoca un argument vàlid, i la seva perspectiva constructivista de la securitització ha preparat el camí per problematitzar la concepció objectivista de les amenaces. D'aquesta manera es posen en dubte supòsits tals com que la immigració amenaça, necessàriament, les identitats nacionals, o que el terrorisme internacional modern requereix, automàticament, canvis dràstics en les polítiques de seguretat nacional. Les amenaces i les securititzacions es construeixen intersubjectivament i, per tant, poden ser qüestionades; no obstant això, no queda clar com un analista, aplicant la TS, pot

oposar-se a aquestes afirmacions sense utilitzar cap mena de criteri subjectiu o de perspectiva crítica. No queda clar com pot l'analista ser capaç de discutir sobre la securització de la migració, per exemple, sense contribuir a la seva potencial securització negativa, la que resulta d'excloure les comunitats de migrants de les discussions sobre la seva pròpia securització o de representar-les com a alteritats perilloses de les quals la societat s'ha de protegir. Wyn Jones admet aquesta lectura de l'EC en el seu intent de desxifrar els objectius emancipadors de l'Escola. Defensa que l'EC demostra interès en desenvolupar «alternatives progressives a l'*statu quo* encara que no aconsegueix implicar-se realment en la qüestió de *per què* alguns «resultats» són preferibles als altres» (Wyn Jones 2005: 218).

A més, la concepció de la securització de l'EC implica que qualsevol cosa que sigui etiquetada com un problema securitari s'ha d'abordar d'una manera excepcional i urgent (així es *defineix* la securització segons l'EC). Aquesta lògica, que respon al discurs realista dominant sobre com s'han de gestionar els problemes securitaris, no permet que s'afrontin les amenaces securitàries de cap altra manera. Així doncs, un analista de la seguretat que apliqués la concepció de la securització de l'EC *no* seria capaç de superar les implicacions normatives que suposa el fet de parlar de la securització, sense reproduir les imatges dominants sobre la seguretat que poden desencadenar, potencialment, processos de securització negatius.

Tanmateix, l'EC convida els altres a fer allò del que ells han estat incapços; animen aquells que estiguin més carregats d'objectius emancipadors a que es comprometin d'una manera crítica amb la TS (Buzan et al. 1998: 35).

b. La resposta ètico-discursiva

Williams i Wyn Jones, ambdós teòrics crítics de la seguretat, fan un esforç tan gran per salvar la TS d'un forat negre normatiu, afirmant que qualsevol cosa i de qualsevol manera pot ser securitzada, que fan que aquesta acabi resultant en processos de securització inqüestionats i perjudicials.

Aplicant una lògica habermasiana de «l'acció comunicativa», aquests autors intenten introduir en l'acte discursiu de la securització un aspecte normatiu potencialment validant. Aquesta perspectiva connecta la securi-

tització amb l'ètica discursiva, segons la qual l'acte discursiu és entès, no com un simple intercanvi discursiu entre una audiència i un actor securititzador, sinó com a part d'un procés de justificació (Williams 2003: 522). Partint de la noció de Risse de la racionalitat argumentativa, Williams defensa que s'obri el debat de l'acte discursiu, en que les «pretensions de validesa» implícites en l'enunciat de la seguretat siguin qüestionades (Williams 2003: 522). Aquestes pretensions de validesa inclouen les de veritat, rectitud moral i veracitat expressiva o sinceritat de l'actor securititzador. L'acte discursiu s'obre, així, a la possibilitat de refutació basada en els elements ètics inherents a qualsevol pretensió de veritat (Wyn Jones 1999: 111). Wyn Jones i Williams afirmen que la conceptualització de l'acte discursiu de la securitització a través d'una perspectiva ètico-discursiva permet obtenir una imatge de la seguretat més clara que la que ofereix l'EC. El redimeix de les «supòsits militars d'*agafa-ho o deixa-ho*»² (Wyn Jones 1999: 111) i evita el «risc de reproduir alguns dels pitjors excessos derivats, segurament, d'una concepció schmittiana de la política» (Williams 2003: 522). Les mesures securititzadores anti-immigració proposades pels partits nacionalistes en països democràtics, per exemple, haurien de ser sotmeses a un procés de legitimació, en què les pretensions de validesa i de rectitud ètica de l'acte discursiu serien sospesades per l'audiència, la qual cosa obriria la possibilitat de la refutació de la securitització.

Aquesta perspectiva ètico-discursiva ofereix un intent molt vàlid d'invocar un element normatiu en l'EC. Obre la possibilitat d'evitar les pràctiques de securitització potencialment negatives tot argumentat que l'acte discursiu ha de ser sotmès a un procés de legitimació. Tanmateix, aquesta perspectiva no ofereix als analistes de la securitització les eines necessàries per evitar de reproduir els discursos dominants sobre la seguretat generats per la seva pròpia manera d'escriure sobre la seguretat, que poden arribar a derivar en la securitització negativa d'un objecte referent.

L'analista de la seguretat no té cap manera d'assegurar que l'acte discursiu acabi sent sotmès al procés de refutació que és necessari per qüestionar

2 «take-it-or-leave-it package of militarized assumptions». (N. de la T.)

les «pretensions de validesa» de la seva composició. Williams i Wyn Jones reconeixen aquest perill (que no es garanteixi que l'ètica discursiva prevalgui per sobre de l'àmbit de la seguretat saturat de poder) i afirmen que apel·lar a l'ètica discursiva «no significa que la securitització estigui obligada a entrar *sempre* en l'àmbit de la legitimació» (Williams 2003: 524).

L'EC i altres estudiosos de la seguretat argumenten, amb raó, que «la seguretat és un àmbit molt estructurat en el qual alguns actors detenten posicions de poder a l'hora de definir la seguretat» (Buzan et al. 1998: 31). Per tant, com a conseqüència de les actuals estructures de poder en l'àmbit de la seguretat, és probable que moltes veus quedin excloses del procés de l'acte discursiu, la qual cosa acaba limitant l'oportunitat de dissentir d'aquells que, potser, són els més afectats per les polítiques de seguretat. Els migrants, per exemple, considerats amenaçadors, no són convidats a discutir sobre el procés de la seva pròpia securitització. Aquest aspecte excloent és especialment cert si acceptem que, tal i com es defensa actualment, una vegada que la «seguretat» és anunciada es limita l'espai per la contestació democràtica i els representats de l'estat es reserven el dret d'utilitzar qualsevol mitjà necessari per mitigar l'amenaça (Wæver 1995: 55).

La resistència a aquesta mena d'estructures de poder segueix sent una possibilitat; Williams afirma que «per molt resistents que siguin, aquestes polítiques securitàries i aquestes relacions són susceptibles de ser reconduïdes cap a l'àmbit públic i transformades» (Williams 2003: 524; Wyn Jones 1999: 112). No obstant això, un analista de la seguretat que apel·li a la perspectiva ètico-discursiva manté l'esperança, com a mínim, que el discurs securititzador s'obrirà a la contestació i a la validació, però es manté en una posició d'observador incapaç d'interrompre els processos de securitització negatius. A més, aquesta perspectiva no respon de manera crítica a la lògica d'urgència i excepcionalitat de la securitització proposada per l'EC, només suggereix que aquesta lògica pot ser susceptible de refutació quan es manifesta a través del discurs.

Tal i com ho presenten, els processos de securitització no poden desenvolupar-se d'una manera alternativa. La resposta ètico-discursiva no aborda la resposta tradicional de la TS als problemes securitaris. Per tant, els

analistes de la securitització, apel·lant a l'ètica discursiva, són incapaços d'abordar els problemes de la seguretat sense contribuir potencialment al desenvolupament d'una securitització negativa.

c. La resposta conseqüencialista

Al seu article «Towards a consequentialist evaluation of security» Floyd discuteix el mode per tal que els analistes de la seguretat puguin comprometre's d'una manera més crítica amb els processos de securitització, tot combinant la perspectiva normativament objectiva dels estudis de la seguretat de l'EC amb la de l'Escola Gal·lesa, que consisteix en una perspectiva crítica amb objectius clarament emancipadors (Floyd 2007). Aquestes dues escoles proposen dues perspectives molt diferents de la seguretat; la primera dibuixa una imatge molt negativa de la seguretat, on, de fet, caldria evitar la securitització i «la desecuritització seria l'opció òptima a llarg termini» (Buzan et al. 1998: 29). La segona, en canvi, presenta una imatge molt positiva de la seguretat, on la seguretat (entesa com a seguretat individual) hauria de ser l'objectiu, una seguretat que acaba equiparant-se amb l'emancipació (Booth 2005). Floyd, d'altra banda, afirma que «la seguretat no és sempre positiva o negativa, sinó que depenent de les circumstàncies es pot avaluar d'una manera o de l'altra», i el rol de l'analista de la seguretat consisteix en mesurar les conseqüències i els beneficis d'ambdues perspectives per cada cas en particular (Floyd 2007: 338).

Floyd dota l'analista de la seguretat d'una posició més compromesa i crítica amb el procés de securitització, entenent que «la tasca de l'analista és lluitar contra la ignorància (o contra la falsa consciència) de l'actor securititzador, ja sigui existent o potencial, així com informar (o millor dit, il·luminar) sobre la millor acció possible» (Floyd 2007: 338). Floyd, des de la seva perspectiva, afronta directament les implicacions d'escriure sobre seguretat, al considerar que el dilema normatiu es supera si es permet que l'analista de la seguretat «*avaluï críticament*» el seu propi acte de parlar o d'escriure sobre seguretat (Floyd 2007: 339).

Es tracta d'un intent molt honest i reflexiu de superar el dilema normatiu de com discutir sobre la realitat social de la securitització tot restant

conscient sobre com s'està contribuint a la co-constitució de la «realitat securitària». Floyd fa bé d'afirmar que és essencial que l'analista de la seguretat sigui crític amb la seva manera d'escriure sobre seguretat i sobre com aquesta pot portar, inadvertidament, cap a la futura securitització d'un referent o pot tenir com a conseqüència la presa de mesures de seguretat negatives.

No obstant això, aquest article sosté que la proposta d'adoptar un compromís crític amb la perspectiva de la securitització de l'EC, tot comparant-la amb una seguretat alternativa o humana, segueix sent incapaç de proporcionar als analistes de la seguretat els mitjans necessaris per superar el dilema normatiu. Aquest article està d'acord amb Bigo i Huysmans quan afirmen que «dir la veritat» o oferir alternatives a la securitització no pot prevenir els processos de securitització negativa si no es comença per deconstruir les relacions de poder estructural inherents als discursos dominants sobre seguretat.

Com ja s'ha senyalat anteriorment, i s'abordarà de nou en la segona part d'aquest article, la seguretat, com a àmbit acadèmic i professional, és un camp molt tancat i dominat per les elits, dirigit per interessos poderosos i controlat per mecanismes disciplinaris, tals com el control sobre la informació i els mitjans, així com també per l'habilitat de coerció o cooptació de les veus i de les subjectivitats dissidents (Bigo 2002).

Com a conseqüència d'aquesta esfera regulada, les veus alternatives sovint són marginades; Bigo afirma que «els discursos sobre la securitització segueixen sent tan poderosos que fins i tot quan els discursos alternatius són ben coneguts tenen poc efecte tant en l'arena política com en la vida quotidiana» (Bigo 2002: 65). Hoogensen i Rotten també assenyalen el repete al que s'enfronten les veus marginades en el seu intent de qüestionar les veus majoritàries, i observen que «les connotacions positives de la seguretat no han aconseguit penetrar realment en els discursos dominants» (Hoogensen i Rottem 2005: 158). Així doncs, l'intent de Floyd per superar el dilema normatiu suggerint que els analistes de la seguretat s'haurien de comprometre activament amb les perspectives dissidents o marginades, tot donant suport a una noció positiva o humana de la seguretat en les seves

anàlisis crítiques, té un efecte limitat a causa de la força inherent als discursos dominants. Per exemple, l'autora sobre seguretat feminista Lee-Koo afirma que l'ocupació d'Iraq i d'Afganistan ha afectat de manera desproporcionada a la vida de les dones, no obstant això, afirma que aquest qüestionament, presentat des d'una perspectiva de la seguretat humana, ha tingut poc èxit a l'hora de determinar el decurs de l'acció militar (Lee-Koo 2008).

Sense una comprensió crítica de les relacions de poder que determinen la política securitària, la perspectiva conseqüencialista no pot aportar a l'analista de la seguretat els mitjans necessaris per discutir i comprometre's amb la securitització sense donar suport als processos de securitització negativa. L'analista de la seguretat pot ser capaç de definir com l'actual crisi econòmica està afectant els treballadors de les fàbriques arreu del món, però la discussió sobre la seguretat en l'àmbit econòmic segueix subjugada als actors i les subjectivitats liberals dominants.

Un mètode crític, en canvi, té més possibilitats de superar el dilema normatiu de parlar i escriure sobre la seguretat sense reproduir els esquemes dominants a l'hora de referir-se a la seguretat, que tenen com a conseqüència processos de securitització negatius. Aquesta proposta pretén oferir als analistes de la seguretat les eines per aplicar la TS d'una manera crítica, començant per fer explícites les relacions de poder estructural inherents al procés de securitització i avaluant de manera crítica el poder social i polític de l'actor securititzador. Aquesta avaluació crítica pretén fer lloc a les perspectives alternatives o marginades sobre la securitització. En segon lloc, suggereix que aplicant la securitització amb una comprensió reconceptualitzada de la seguretat, que pretengui fer front al poder simbòlic inherent al procés de securitització, es permetria que les perspectives alternatives sobre la securitització fossin tingudes en compte i analitzades. Dotar l'analista de la seguretat d'aquestes eines crítiques permet qüestionar el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat.

4. L'APLICACIÓ CRÍTICA DE LA TEORIA DE LA SECURITITZACIÓ:

4.1 L'ACTOR SECURITITZADOR:

Es començarà discutint sobre l'àmbit, saturat de poder, de la seguretat, a partir d'una anàlisi crítica de l'actor securititzador, mostrant per què és necessari deconstruir el control que les elits securitàries mantenen sobre la securitització. Aquesta avaluació crítica sobre el poder de l'actor securititzador serà tractada en segon lloc, preparant el camí per introduir les perspectives marginades sobre la seguretat, que seran analitzades en tercer lloc.

a) *Les estructures de poder que envolten les securititzacions*

L'actor securititzador és aquell que demana la securitització d'alguna cosa. L'EC explica que la securitització fructuosa d'un objecte referent dependrà de l'acceptació intersubjectiva *entre* els subjectes així com de la legitimitat, o no, de la demanda de securitització per part de l'actor. Defensen que «ningú està exclòs de l'intent d'articular interpretacions de la seguretat alternatives», però com a conseqüència de les estructures de poder dins de l'àmbit de la seguretat, determinats actors, típicament les elits estatals, detenten posicions més favorables a l'hora de definir les amenaces a la seguretat (Buzan et al. 1998: 31-32). Wæver, de fet, afirma que «per definició alguna cosa és un problema securitari quan les elits declaren que ho és» (Wæver 1995: 54). Tot i que l'EC ha intentat allunyar-se d'aquesta orientació pertanyent explícitament a l'elit estatal, la seva perspectiva se centra en els *processos de securitització fructuosos*, que a causa de la natura esbiaixada de la seguretat generalment són processos dominats per les elits estatals (Buzan et al. 1998: 37-39).

Alguns analistes crítics de la seguretat han afirmat que l'àmbit de la seguretat estatal ha portat cap a processos de securitització que exclouen determinats grups i idees, la qual cosa té conseqüències negatives pels indivi-

dus i la comunitat globals (Wyn Jones 1999: 99; Bellamy, Bleiker i Devetak 2008; Hansen 1999; Hoogensen i Rottem 2005; Krause i Williams 1997). Un exemple que se sol citar per il·lustrar aquesta perspectiva potencialment perjudicial de la seguretat és el de la carrera armamentística de la Guerra Freda, durant la qual l'abastiment armamentístic i la seva dispersió a estats clients en nom de «la seguretat nacional» va contribuir a la repressió política, a armar rebel·lions i a la guerra civil, i va desviar recursos d'altres qüestions de seguretat, com l'alimentació i el medi ambient (Cheesman 2005: 63; Wyn Jones 1999: 99). Es pot citar un exemple contemporani per il·lustrar la mateixa idea: «La Guerra Global contra el Terror» (GGcT), que Bellamy et al. analitzen de manera crítica en el seu llibre, publicat el 2008, *Security and the War on Terror*. Williams, un dels col·laboradors, afirma que el punt de vista dominant en el govern d'EE.UU. sobre el terrorisme va tenir com a conseqüència la revitalització del realisme polític i de les polítiques de seguretat militaritzades. Afirmar, també, que la securització del terrorisme internacional, encapçalada per les polítiques de seguretat dels EE.UU. dirigides per l'elit, va desplaçar la promoció dels drets humans, la sostenibilitat mediambiental i humana i la governança al marge de l'agenda de la seguretat internacional (P. Williams 2008: 10).

La política securitària segueix sent un àmbit molt tancat i dirigit en gran part per les elits estatals. Aquest domini institucional es tradueix en processos de securització que són el producte de polítiques d'exclusió i control que sovint tenen un impacte negatiu tant sobre la seguretat individual com global. La perspectiva de l'EC sobre la securització no problematitza el poder que exerceixen les elits en la definició de les polítiques securitàries; la seva perspectiva consisteix en observar els *actors existents* que detenten el poder de securitzar i intentar entendre el particular *modus operandi* de l'urgència i l'excepcionalitat (Buzan et al. 1998: 35). Per tant, la seva pròpia escriptura sobre la seguretat ajuda a reforçar la concepció tradicional de la seguretat, mentre les elits estatals conserven el poder de securitzar, que com s'afirma en aquest article té com a conseqüència processos de securització negatius. Un analista de la seguretat que apliqui la securització de manera acrítica reforça la noció segons la qual la seguretat ha de ser defini-

da per les elits i les preocupacions d'aquestes han de ser prioritzades per sobre de les dels que no tenen la mateixa posició avantatjosa a l'hora de parlar de seguretat. Per tant, el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat preval per un analista de la seguretat que apliqui la perspectiva de l'EC sobre la securitització.

Una aplicació *crítica* de la TS intentarà qüestionar el dilema normatiu, començant per revelar el poder que les elits mantenen sobre les polítiques securitàries; i en segon lloc, oferint a l'analista de la seguretat les eines per fer front als discursos de l'elit sobre seguretat, buscant les veus dissidents o marginades sobre la securitització o les demandes d'oposició a la securitització.

Els experts que promouen una visió crítica de la seguretat afirmen que la TS és especialment capaç d'obrir nous canals per expressar preocupacions alternatives sobre la seguretat. Alker afirma que la TS «respon constructiva i discursivament a la transnacionalització de les preocupacions i a l'ampliació de les possibilitats de reconceptualitzar les amenaces» (Alker 2005: 198). Al desplaçar la TS de l'àmbit limitat de les elits estatals, la perspectiva crítica pot identificar els actors securititzadors a un nivell supra i sub-estatal, així com perspectives alternatives sobre la seguretat com les expressades per les minories, les dones, i la societat civil en general (Wyn Jones 1999: 109; Høgenesen i Rottem 2005). No obstant això, tal i com s'ha esmentat anteriorment, aquests discursos dissidents no tenen gaire efecte sobre els processos securititzadors si no adopten un compromís crític i comencen per desnaturalitzar el poder que les elits estatals tenen sobre el «règim de la veritat» (Bigo 2002: 65).

b) Deconstruint el poder institucional de l'actor securititzador

Molts experts han avaluat d'una manera crítica l'ús que l'estat o les elits internacionals fan de les polítiques de seguretat com un instrument per mantenir l'ordre, preservar les actuals estructures de poder, o perseguir interessos personals o polítics. L'estat és capaç d'oposar-se al simbolisme de la seva pròpia autoritat, com a protector de la política i proveïdor de seguretat, i utilitzar la seva posició institucional per dur a terme polítiques que regene-

rin i protegeixin aquesta imatge (Neocleus 2008; Bigo 2002; Risley 2006; Aradau 2004). Els experts sobre seguretat feministes, per exemple, expliquen com la política securitària pot ser entesa a través de la «lògica de la protecció masculinista», que contribueix significativament «a la construcció de subjectivitats antidemocràtiques, transformant dramàticament la relació entre l'estat i el ciutadà» (Young, citat a Risley 2006: 7). Risely, per tant, afirma que, com a analista de la seguretat, cal adoptar una visió crítica sobre *qui* està promovent mesures securitàries, i sobre com aquestes polítiques «formen part d'un projecte i d'una visió política més amplis, i com contribueixen a la construcció d'una autoritat política, així com d'identitats i subjectivitats polítiques» (Risley 2006: 30).

Bigo ofereix una descripció molt detallada de la capacitat que té l'estat de manipular els processos de securització en la seva investigació sobre la securització de la immigració, que afirma que es perpetua a causa de la «governmentalitat del malestar». Bigo afirma que les elits són capaces d'utilitzar la seva posició burocràtica per tal de «crear veritat» en referència a «les amenaces» contra l'estat i fabricar o exacerbar temors, tals com les connexions entre la migració i el crim o l'atur, amb l'objectiu de legitimar les accions de securització. Pel que fa a la migració Bigo afirma que «els polítics es consideren insultats per la seva incapacitat de fer valer la integritat de l'organisme nacional que representen», i que la securització negativa de la migració no és més que un intent de reafirmar el seu control i la integritat política (Bigo 2002: 70). Una observació similar pot aplicar-se al terrorisme internacional, que els polítics presenten com el desordre del sistema internacional. Les polítiques antiterroristes poden, doncs, ser enteses com un intent d'engendrar un nou ordre disciplinari i ser reconegudes com una reafirmació del poder estatal que pretén ser el proveïdor d'aquest ordre (Derian 1992: 81; Jervis 2002: 37).

Aquest article considera que el terrorisme, com la resta d'amenaces construïdes, tendeix més a reforçar el paper de l'estat que a reduir-lo. Les elits estatals o globals poden, així, utilitzar els processos de securització per afavorir les seves agendes polítiques o augmentar el seu poder estructural, utilitzant, per exemple, la securització de la migració com una prome-

sa electoral, o utilitzant la securitització del terrorisme per ampliar el control tecnològic, els controls fronterers i els períodes de detenció.

L'EC sosté que és un error posar massa èmfasi en l'actor securititzador a l'hora d'analitzar la securitització (Buzan et al. 1998: 31-32). No obstant això, Buzan reconeix en el seu propi anàlisi de la securitització del terrorisme, l'habilitat que tenen les elits estatals a l'hora de donar a conèixer, retenir o, fins i tot fabricar, proves que permetin que l'actor influi l'amenaça del terrorisme per tal de mantenir-ne la securitització (Buzan 2006: 1107). Buzan identifica aquells que tenen un gran interès en mantenir una amenaça securitària, com a *agent(s) provocateur(s)*, que poden pretendre, per exemple, exacerbar l'amenaça terrorista, si ells mateixos han esdevingut «massa febles per servir el seu propòsit polític de mantenir la securitització de la GGcT» (Buzan 2006: 1107). Com a conseqüència de les seves posicions institucionals, els actors securititzadors, normalment les elits estatals, tenen l'habilitat de manipular i monopolitzar els discursos sobre la seguretat, permetent que aquests engendrin amenaces, reforcin imatges negatives, creïn determinades subjectivitats i restableixen la seva posició com a proveïdors de la seguretat. Bigo afirma que la securitització de la migració, per exemple, és:

«a transversal political technology used as a mode of governmentality by diverse institutions to play with the unease, or to encourage it if it does not yet exist, so as to affirm their role as providers of protection and security and to mask some of their failure» (Bigo 2002: 65).³

La capacitat de crear «veritat» en relació amb les amenaces i l'habilitat per representar el que es consideren els mitjans necessaris per afrontar aquestes amenaces confereix a l'actor securititzador, l'elit estatal, una posició avantatjosa en la securitització d'un objecte. Krebs i Lobasz ofereixen un

3 «Una tecnologia política transversal utilitzada com un mode de governamentalitat per part de diverses institucions per jugar amb la inquietud, o encoratjar-la si no existeix encara, per tal de poder afirmar el seu rol com a proveïdors de protecció i seguretat i emascarar alguns dels seus fracassos». (N. de la T.)

anàlisi detallat de la securització del terrorisme després de l'11S als EE.UU., que, segons ells, demostra la capacitat de les elits estatals de fixar significats i dominar la política. Defensen que gràcies a la seva posició institucional com a president, Bush gaudia d'un lloc preferent en la competició retòrica al voltant del «significat de l'11S». El seu poder burocràtic va permetre la «coerció retòrica» de les veus dissidents dels Demòcrates, permetent així la particular securització del terrorisme que més tard duria a la invasió de l'Iraq (Krebs i Lobasz 2007).

L'aplicació crítica de la securització discutida en aquest article és, doncs, aquella en la que el poder sobre la producció de significat és desmantellada i avaluada. L'analista de la seguretat no es limita a observar els actors de la seguretat existents, sinó que avalua de manera crítica la posició avantatjosa de l'actor i es compromet de manera crítica amb els processos de securització que poden sorgir del seu monopoli en la definició i construcció de les amenaces i dels discursos sobre la seguretat. Sense aquesta aplicació crítica de la securització l'analista de la seguretat corre el risc de reproduir formes de securització negatives. Dotat d'aquesta perspectiva crítica de la securització, l'analista pot qüestionar les polítiques securitàries com a producte del poder institucional, i pot, per tant, buscar i avaluar perspectives alternatives sobre la securització.

c) Abordant les veus dissidents marginades de la securització:

A part de deconstruir les relacions de poder inherents a l'acte discursiu de la securització, l'analista de la seguretat ha de buscar activament aquells que poden estar expressant esquemes de securització alternatius o aquells que poden estar intentant oposar-se als processos o les mesures de securització existents. La perspectiva crítica dona suport a l'analista de la securització a l'hora de superar el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat, tot revelant el control retòric que té lloc sobre la seguretat. Això no només ajuda a prevenir els processos de securització negativa, sinó que també ajuda a fomentar accions de securització més productives i positives.

És especialment rellevant l'afirmació de Foucault segons la qual «en les relacions de poder ha d'existir necessàriament la possibilitat de la resistèn-

cia, perquè si no hi hagués cap possibilitat de resistència [...] no existirien en absolut les relacions de poder» (Campbell 1998: 511). Molts dels que s'han implicat en la teoria de la securització de l'EC han dit que era necessari donar més importància a les veus dissidents dins del procés de securització, així com a les accions que s'oposen als intents de securització que tenen lloc en la política de cada dia i en les interaccions socials (Aradau 2004; Abrahamsen 2005; Risley 2006; Bigo 2002). En la seva anàlisi de la securització de la immigració, Bigo identifica aquesta mena d'espais per la resistència, ja que la securització troba un punt de tensió entre els sistemes de control globals i territorials. Aquests espais fan possibles els moviments de resistència contra les tecnologies securitàries transnacionals, tant a nivell local com transnacional; l'autor identifica la lluita contra la deportació en les zones internacionals dels aeroports com un d'aquests punts de tensió (Bigo 2002: 82). El paper de l'analista de la seguretat crític seria, doncs, el de buscar aquests punts de resistència i examinar el mode com aquests poden ser utilitzat per oposar-se a les accions securitzadores de les elits estatals.

Per tal de mitigar el dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat, l'analista de la seguretat crític hauria de revelar les relacions de poder inherents al procés securitzador i reconèixer els moviments de resistència, donant així veu als marginats, una veu que podria passar desapercebuda amb una aplicació acrítica de la TS. Aquesta perspectiva crítica podria, doncs, ajudar a prevenir els processos de securització negatius permetent que l'analista de la seguretat s'oposés a les accions securitzadores tradicionals i saturades de poder, gràcies a les propostes provinents de les veus dissidents o alternatives. Bellamy, per exemple, destaca la importància de tenir en compte les propostes dels líders musulmans moderats a l'hora de contrarestar l'extremisme violent, ja que el fet de considerar sincerament formes alternatives d'enfrontar-se a l'extremisme religiós violent, així com tenir en compte les opinions dels que s'han oposat fermament a la GGcT com a mode particular de securitzar el terrorisme, fa possible desenvolupar una forma de securització menys negativa que la que s'està duent a terme actualment.

Bellamy et al. afirmen que la GGcT, com a mode particular de securitització, va servir explícitament per excloure les perspectives dissidents (Bellamy et al. 2008: 23). Ara que el control retòric de l'actor securititzador, en aquest cas l'elit de la classe securitària dels EE.UU, ha estat deconstruït, un analista de la securitització crític pot fer servir altres discursos sobre la seguretat per tal de construir una perspectiva més holística i inclusiva a l'hora de securititzar l'extremisme religiós violent.

Els crítics de la conceptualització de la securitització de l'EC han senyalat que la seva focalització en els fenòmens de securitització *fructuosos*, normalment expressats per les elits estatals, fa que l'EC sovint es perdi els actes discursius que han fracassat o que han tingut un èxit parcial (Risley 2006) així com les situacions en les que els actors han estat incapaços d'expressar les seves necessitats securitàries (Hansen 1999). Una aplicació crítica de la securitització permet que l'analista observi casos en què la securitització es troba a un altre nivell, com per exemple el nivell individual, comunitari o global. L'analista de la seguretat busca, per exemple, casos en què aquesta demanda prové de grups ecologistes que reclamen més vigilància pel que fa als problemes mediambientals, o de part de minories afectades pel control racial a les fronteres.

L'analista de la seguretat també buscarà casos en què les mesures de la seguretat siguin necessàries però no expressades. Hansen analitza aquestes situacions en la seva investigació sobre la posició social de les dones al Pakistan, que, tal i com ella afirma, normalment són incapaces d'expressar l'amenaça que suposen per la seva seguretat individual els crims d'honor, per por d'exacerbar la situació. Hansen afirma que en aquests casos l'acte securititzador és evidenciat a través del cos, però «els discursos silenciats» de la seguretat no haurien de passar desapercebuts (Hansen 1999). L'analista de la securitització crític és aquell capaç d'identificar referents oprimits o imaginaris i d'analitzar el mode en que podrien ser securititzats.

La perspectiva crítica de la securitització obre un espai d'àmplia discussió sobre els processos de securitització al desplaçar el focus de la securitització cap a nivells sub i supra-estats i cap a les necessitats de seguretat que es manifesten en àrees típicament marginades. Aquesta perspectiva am-

pliada dóna eines a l'analista de la seguretat per tal de superar el dilema normatiu d'analitzar els processos de securització mitjançant la introducció de perspectives sobre la seguretat expressades per actors alternatius, que poden donar resultats més constructius i positius.

L'analista de la seguretat crític té en compte els actes de securització realitzats per un ventall més ampli d'actors i contrasta processos de securització en situació de competició o de conflicte. Això li permet aplicar la TS sense contribuir als processos de securització negativa, d'una banda, posant en evidència el poder estructural inherent al procés securitzador, la qual cosa desmunta la perspectiva tradicional i dominant sobre la seguretat, i de l'altra, adoptant una perspectiva més inclusiva en l'aplicació de la TS. L'examen crític de l'actual política de securització de la immigració a Espanya, per exemple, comença revelant les agendes secretes de l'elit política que envolten el procés securitzador, analitzant l'ús que el govern de Zapatero fa de les comunitats de migrants a Espanya com a boc expiatori per les dificultats econòmiques del país. En segon lloc, l'analista de la seguretat dóna autoritat a les demandes fetes per les comunitats de migrants pel que fa als drets de les minories, i avalua perspectives alternatives sobre la qüestió securitària de la immigració. Així doncs, reconeix la força econòmica que els immigrants han aportat a Espanya recentment i se centra en la seguretat de les pròpies comunitats de migrants com a membres iguals de la comunitat per, finalment, centrar-se en el sector econòmic (*The Economist* November 11 2008: 16-17).

Per tal que la securització sigui compresa i desenvolupada correctament és crucial repensar el concepte de seguretat. Dalby assenyala els perills d'ampliar el camp de la seguretat sense reconceptualitzar la seguretat, que segons ell podria portar cap a una futura militarització dels sectors social, polític i mediambiental. Per tal d'evitar el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat, la qual cosa podria succeir en cas d'introduir nous actors en escena, l'analista de la securització ha d'acceptar una idea reconceptualitzada de la seguretat.

4.2 RECONCEPTUALITZANT LA SEGURETAT

L'EC proposa una lectura particular de la seguretat a través de la seva conceptualització de la securització, entesa a través d'una visió militaritzada i estatal de la seguretat nacional. Aquesta concepció de la seguretat està atrapada en una subjectivitat tradicionalista o realista, que roman estàtica i inqüestionada amb el desenvolupament de la TS (Huysmans 2002: 58). Per tal de començar a pensar sobre com els processos de securització poden esdevenir més positius o constructius, de manera que el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat pugui ser esquivat, és essencial que s'entengui el poder simbòlic de la seguretat com a concepte i la seva capacitat de conformar subjectivitats. Aquesta consciència i posterior deconstrucció del poder subjectiu de la «seguretat» és només una part de la feina; en segon lloc aquest article tractarà sobre com l'analista de la securització pot aplicar la TS amb una idea reconceptualitzada de la seguretat per tal de prevenir o d'al·leujar els processos de securització negatius.

a) Deconstruint el poder simbòlic de la seguretat

Els crítics de l'EC han qüestionat la seva conceptualització estàtica de la seguretat i la seva «aparent manca de voluntat a l'hora de posar en dubte el contingut o el significat de la seguretat» (Wyn Jones 1999: 109). El paper de l'analista de la securització crític, consisteix en fer exactament el que l'EC no ha fet, és a dir, deconstruir i polititzar la seguretat com a concepte. Per tal de desenvolupar un «nou pensament» sobre la seguretat és essencial entendre com els modes dominants d'abordar la seguretat han ordenat anteriorment les subjectivitats i com aquestes subjectivitats continuen regenerant determinades emocions o accions com «l'alterització» política o l'exclusió social, o com han reforçat determinades formes de governar. Walker afirma que «la seguretat no pot ser entesa, o reconceptualitzada o reconstruïda sense parar atenció al discursos polítics constitutius que han fet plausibles els discursos prevalents sobre seguretat» (Walker 1997: 69). Aquí Walker afirma que és necessari entendre com les nocions de sobirania i d'estatisme han

delimitat les conceptualitzacions de la seguretat i com els nous discursos sobre la seguretat «participen en un discurs de repeticions, per afirmar, una vegada i una altra, els perills que legitimen l'autoritat sobirana que es constitueix, precisament, com una solució als perills» (Walker 1997: 73). Els nous discursos sobre la seguretat es mantenen, doncs, fermament integrats en la típica concepció realista de les relacions internacionals que ha estructurat les perspectives de la securització i les polítiques securitàries.

Per tal de mostrar la perspectiva securitària restrictiva durant la Guerra Freda, Klein explora la pressió exercida a través del pensament «de contenció» a través d'un anàlisi del discurs de Robert McNamara sobre les deficiències de les administracions de Kennedy i Johnson pel que fa a la Guerra del Vietnam. L'argument que s'exposa aquí és que «la mentalitat que prevalia entre els que prenen decisions treballant amb el codi operatiu de la contenció no deixava espai per un anàlisi crític» sobre els errors de la Guerra del Vietnam. Klein afirma que hi va haver una «absència total d'imaginació» a l'hora de respondre a les amenaces a la seguretat i una incapacitat per criticar o aprendre de les decisions polítiques adoptades durant aquest període (Klein 1997: 361). No ens hauríem, doncs, de sorprendre quan dècades més tard, constatem la repetició de les mateixes perspectives sobre la seguretat, considerades aquí com el resultat de subjectivitats realistes i restrictives, i el reforçament i la repetició d'esquemes hegemònics a l'hora d'abordar la seguretat. Bellamy et al. afirmen que la resposta americana a l'11S, per exemple, pot ser definida com «un retorn al pensament militar dualista que va dominar la política exterior americana durant la Guerra Freda» (Bellamy et al. 2008: 3).

Com ja s'ha senyalat anteriorment, les perspectives realistes de la seguretat integrades en una subjectivitat estàtica sovint tenen implicacions negatives per la seguretat individual o global. Per tant, una aplicació de la securització que no qüestioni els esquemes dominants del pensament estatal només servirà per reforçar les pràctiques de securització negatives. Per tal de superar el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat, l'analista de la seguretat ha d'adoptar una concepció matisada del poder simbòlic de la seguretat, de com aquest determina les subjectivitats i de com pot ser reorientat per tal de promoure perspectives de la securització alternatives.

Els estudis post-estructurals ofereixen un punt de partida excel·lent des d'on reconceptualitzar la seguretat, tot observant com els actuals processos de securització generen subjectivitats restrictives, el que en definitiva ha mostrat com els actors afronten les qüestions securitàries. En el seu anàlisi de la política exterior americana, Campbell explica com la política de seguretat nacional està implicada en un procés de formació identitària que gira al voltant de nocions com el patriotisme i que es perpetua mitjançant la invenció del perill, la qual cosa sovint té com a conseqüència el reforçament de l'ordre polític en detriment de les polítiques que busquen promoure el canvi social (Campbell 1998). Un altre dels casos que analitza és el de la política securitària canalitzada a través de «la Guerra contra les Drogues». Dalby afirma que la securització de les drogues amb aquest estil militaritzat entén el problema com «anàleg a les tradicionals preocupacions sobre seguretat nacional, que serveix per assegurar el poder de l'estat per intervenir en l'àmbit social, però fa molt poc per prevenir o ajudar a millorar la situació sanitària o social dels drogodependents» (Dalby 1997: 10, 15).

La perspectiva estadounidenca de la Guerra contra el Terror pot ser entesa de la mateixa manera, ja que les polítiques antiterroristes es van construir per defensar una identitat nacional construïda i perpetuada pels discursos de «el Bé contra el Mal» i la defensa de la idea segons la qual els EE. UU. foren atacats «pel fet de ser qui eren, i no pel que havien fet» (Krebs i Lobasz 2007: 423). L'art de projectar amb èxit la «culpa» cap a l'exterior, com en la «Guerra contra les Drogues,» i la capacitat de les narratives posteriors a l'11S de considerar determinades identitats com inherentment perilloses va generar la idea que declarar i prosseguir una guerra contra el terror era «l'única, inevitable i lògica conseqüència dels atacs» (Krebs i Lobasz 2007: 423). La lectura post-estructural d'aquests fenòmens de securització demostra com la perspectiva tradicional de la seguretat es desenvolupa en un particular estil realista com a conseqüència del poder simbòlic del concepte de «seguretat», que reforça les subjectivitats existents de l'alterització i l'ordenació social i política.

El rol de l'analista de la securització crític és posar en evidència el poder simbòlic de la «seguretat» al reconèixer com ha construït determinades

concepcions del que significa la seguretat i com les subjectivitats condicionades han acabat repetint determinats processos de securització. Aquesta perspectiva crítica podria permetre que l'analista qüestionés els modes dominants d'abordar les qüestions securitàries, que tenen com a conseqüència la securització negativa de determinats sectors. També encoratja el compromís amb modes de securització que no reproduïxin les perspectives realistes de defensa de l'ordre sobirà.

b) Abordant subjectivitats alternatives en relació a la seguretat

L'analista de la securització crític, conscient de com les subjectivitats dominants han dirigit tradicionalment les polítiques securitàries, pot començar a buscar i considerar perspectives de la seguretat alternatives dirigides per subjectivitats alternatives. Els experts sobre seguretat feministes, per exemple, defensen que analitzar les qüestions securitàries des d'una perspectiva de gènere permet refutar el supòsit que el poder, el control i la violència són necessaris per assegurar la protecció. La seguretat pot, aleshores, ser rearticulada d'una manera desmilitaritzada que permeti que «la compassió i la bondat» entrin en l'àmbit de la política securitària (Dalby 1997: 21; Hoogensen i Rottem 2005). Els experts en seguretat post-estructurals discuteixen sobre la possibilitat de reformular la seguretat d'una manera que celebri la diferència, en lloc de témer-la. Els processos de securització poden, d'aquesta manera, dur-se a terme a través de processos socials, culturals, econòmics i ecològics més constructius, més que no pas a través de l'estil excludent i dominant propi de la *realpolitik* (Dalby 1997: 21; Walker 1997: 65).

L'analista de la securització crític no es limita a estudiar els fenòmens de securització definits per l'EC. En lloc d'això, busca els modes alternatius en que els grups locals, globals o civils intenten securitzar una qüestió d'una manera menys convencional, tot defensant subjectivitats alternatives. Els teòrics o polítics ecologistes, per exemple, com Eckersley i Dobson promouen la securització del medi ambient mitjançant nocions ampliades de «la democràcia deliberativa» i de «l'educació ecologista» (Dobson 2006; Eckersley 2004). L'analista de la securització crític considera aquestes ini-

ciatives com demandes legítimes de securitització, de manera que ubica els actors primaris, els ecologistes, i l'audiència, el govern, l'acadèmia i els activistes polítics, i n'identifica els processos discursius i les condicions facilitadores. L'analista s'interessa per l'èxit del fenomen de securitització i pels possibles efectes de la decisió de securititzar el medi ambient mitjançant vies democràtiques i educatives.

D'aquesta manera, la securitització adopta una forma diferent a la proposada pels analistes de la seguretat moderns; abandona la noció segons la qual la seguretat, com a concepte, implica necessàriament el reforç de *l'statu quo* per part de l'estat. En lloc d'això, la securitització és vista com un procés potencialment positiu. L'empresa securititzadora no ha de ser refutada com quelcom de negatiu, al contrari, el poder mobilitzador del discurs «securitari» pot seguir sent utilitzat d'una manera positiva en un marc menys excloent (Wyn Jones 1999: 109). Analitzar els fenòmens securititzadors, pot ser considerat, doncs, com una empresa constructiva, empàtica i holística amb resultats positius, més que no pas quelcom que cal evitar per por d'exacerbar la securitització infundada o radical d'un referent.

L'analista de la securitització crític s'acaba implicant així en la «coproducció» de les subjectivitats securitàries al fer que el significat de la seguretat sigui independent dels interessos dels polítics i dels «professionals del malestar» (Bigo 2002: 84). Les subjectivitats marginades no són descartades con il·legítimes demandes de seguretat, sinó considerades i analitzades com a perspectives sobre la seguretat alternatives. Aquesta perspectiva ampliada li permet a l'analista dedicar-se als estudis de la securitització sense promoure ni regenerar processos de securitització negativa, al contrari, li permet examinar i promoure accions securititzadores potencialment positives.

Resumint, un analista de la securitització que apliqui la TS des d'una perspectiva crítica serà capaç de superar el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat, començant per la deconstrucció del poder estructural de les elits securitàries i el poder simbòlic de les subjectivitats securitàries dominants. En segon lloc, caldrà que l'analista observi les accions securititzadores situades en espais marginals i d'aquells que detenten perspectives alter-

natives o d'oposició sobre la seguretat. La conclusió és, doncs, que adoptar una aplicació crítica de la TS és la millor manera de superar el repte normatiu que suposa intentar descriure els processos de securitització sense reforçar o reproduir els processos de securitització excloents o determinats per les estructures de poder.

5. CONCLUSIÓ: AFRONTANT LES FEBLESES:

L'aplicació crítica de la securització que ha estat exposada i resumida en aquest article també té els seus punts febles, tant en la seva funció com a teoria per l'anàlisi dels processos de seguretat, com en el seu intent de superar el dilema normatiu a l'hora d'escriure sobre seguretat. El primer obstacle que ha d'enfrontar una aplicació crítica de la securització es troba en la seva pròpia coherència conceptual, que pot tenir un cert impacte en la seva aplicabilitat com a eina per analitzar els processos de securització.

Per tal de conservar la precisió teòrica i la utilitat no tot pot ser definit com un assumpte securitari, i és necessari no perdre de vista la literatura existent sobre la seguretat i els estudis estratègics de l'EC, que entén la seguretat com una «pràctica autoreferencial», referint-se al seu propi concepte tradicional de seguretat nacional. Waever senyala el perill que suposa que pel fet de voler redefinir tant la seguretat el concepte acabi perdent el significat i l'analista ja no sigui capaç d'analitzar les operacions securitàries que tenen lloc en un àmbit determinat (Wæver 1995: 48-49, 56; Buzan et al 1998: 24). El perill de permetre la reconceptualització crítica de la seguretat és que els estudis de la securització acabin perdent la seva utilitat al desaparèixer qualsevol tipus de limitació teòrica sobre el que pot ser definit com una «amença» i el que pot ser considerat com una acció de securització. Es tracta d'una inquietud legítima que l'EC va evadir al quedar-se fermament ancorada en una concepció tradicional de la seguretat.

Permetre que es reconceptualitzi la idea de seguretat pot dificultar en certa mesura l'aplicació de la TS, a la vegada que fa més difícil identificar els actors o les accions de securització. No obstant això, l'analista de la seguretat haurà de ser capaç de conservar els punts forts dels estudis de securització, entenent el *modus operandi* de les accions de securització, però ampliant l'àmbit d'estudi de la seguretat analitzant un ampli ventall d'actors i fenòmens de securització, alhora que oposant-se a alguns casos de securització. A l'incorporar una perspectiva ampliada del que suposa la segure-

tat podrem abastar una comprensió més matisada del significat que la seguretat té per una audiència variada, amb concepcions alternatives sobre la seguretat, oposada al concepte de seguretat definit per les elits estatals.

El segon repte que ha d'enfrontar una aplicació crítica de la securització és el perill que suposa que l'àmbit de la seguretat creixi sense que tingui lloc una reconceptualització de la seguretat, la qual cosa podria tenir com a conseqüència una militarització de determinats sectors de la societat o de la política. Intentar desnaturalitzar i transformar les concepcions preeminentes sobre la seguretat no és una empresa fàcil. Com que tradicionalment les polítiques de seguretat han donat poder a l'estat i n'han reforçat els mecanismes de control, i com que determinades construccions socials com el «significat de la seguretat» han sedimentat en la mentalitat de la gent, és natural pensar que reconceptualitzar la seguretat pot ser una empresa massa àrdua. Araday posa en dubte el projecte post-estructuralista de desenvolupar un concepte de seguretat que no comporti polítiques «d'alterització». L'autora afirma que un intent com aquest de «repensar» la seguretat «no pot ser traslladat a la política per tal de confrontar les qüestions sobre el racisme vs. el reclam dels drets de les minories» (Aradau 2004: 401). Ampliar l'àmbit de recerca dels estudis de securització sense reconceptualitzar la seguretat tindria un impacte negatiu pel que fa al dilema normatiu d'escriure sobre la seguretat, i l'anàlisi dels processos de securització, ja fos crític o no, exacerbaria els processos de securització negativa.

L'única manera de superar el dilema normatiu d'escriure sobre seguretat, per tant, seria no parlar-ne en absolut. Neocleous també sosté aquesta opinió en la seva pròpia crítica a la seguretat, considerant la seguretat com quelcom que s'ha d'evitar i que el fetitxisme securitari i els intents per redefinir o ampliar l'agenda securitària haurien de ser abandonats (Neocleous 2008). Proposa una perspectiva factible per criticar la seguretat, que és probable que també aconsegueixi superar el dilema normatiu dels estudis de seguretat. No obstant això, el concepte de seguretat no es pot «fer desaparèixer a voluntat»⁴ (Walker 1997: 76) i mentre sigui utilitzat com una

4 «be wished away». (N. de la T.)

eina política és necessari que tant el concepte com l'ús que se'n fa siguin criticats.

Les eines teòriques que s'han esmentat en aquest article són les següents: a) deconstruir el poder institucional de l'actor securititzador b) Tenir en compte les veus dissidents/alternatives de la securitització c) deconstruir les subjectivitats de la seguretat dominants d) incorporar diferents perspectives sobre la seguretat que permetin la crítica dels processos de securitització i la seva reconstrucció de manera que siguin sensibles a les implicacions normatives de la teoria. S'arriba a la conclusió que l'aplicació crítica de la TS és la millor manera de superar el dilema normatiu d'escriure i teoritzar sobre les pràctiques de securitització. Aquesta perspectiva crítica evita, en última instància, la securitització negativa d'un referent, que d'altra manera s'hauria produït a causa de l'observació acrítica dels processos de securitització caracteritzats per la dominació i l'exclusió. La securitització dels referents es pot analitzar, a partir d'ara, sense que aquesta porti necessàriament cap a una protecció de l'*statu quo* o a una resposta militar. Així doncs, tant els teòrics com els professionals, de dins i fora del camp de la seguretat, que vulguin observar la seguretat des de la perspectiva de la securitització o que vulguin utilitzar el llenguatge propi de l'EC tenen, des d'ara, les eines per fer-ho d'una manera auto-reflexiva i cautelosa que no reproduïxi les pautes de dominació i alienació sovint pròpies de la seguretat. Al contrari, des d'ara, l'analista de la securitització pot fomentar respostes constructives i holístiques a les amenaces securitàries, que abarquin diverses perspectives i punts de vista alternatius.

6. RÉFÉRENCES BIBLIOGRAPHIQUES:

- Abrahamsen, Rita. 2005. Blair's Africa: The Politics of Securitization and Fear. *Alternatives*, 30:1, 55-80.
- Alker, Hayward. 2005. Emancipation in the Critical Security Studies Project. In *Critical Security Studies and World Politics*, ed. Ken Booth, 181-187. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Aradau, Claudia. 2004. Security and the democratic scene: desecuritization and emancipation. *Journal of International Relations and Development* 7: 388-413.
- Balzacq, Thierry. 2005. The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations* 11:2, 171-201.
- Bellamy, Alex J., Roland Bleiker, Sara E. Davies and Richard Devetak eds. 2008. *Security and the War on Terror*. New York: Routledge:Taylor and Francis Group.
- Bigo, Didier. 1997. Security(s): Internal and External, the möbius ribbon. Paper presented at annual convention of ISA, Toronto, March.
- Bigo, Didier. 2002. Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives* 27: Special Issue 63-92.
- Booth, Ken. 1991. Security and Emancipation. *Review of International Studies* 17:4, 313-327.
- Booth, Ken ed. 2005. *Critical Security Studies and World Politics*. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Burke, Anthony. 2002. Aporias of Security. *Alternatives*, 27:1, 1-27.
- Buzan, Barry and Ole Wæver. 1997. Slippery? contradictory? sociologically untenable? The Copenhagen school replies. *Review of International Studies* 23:2, 241-50.
- Buzan, Barry, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *A New Framework for Analysis* (Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc., 1998).
- Buzan, Barry. 2006. Will the 'global war on terrorism' be the new Cold War. *International Affairs* 82:5, 1101-1118.

- Campbell, David. 1998. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Campbell, David. 1998. Why Fight: Humanitarianism and Post-Structuralism. *Millennium Journal of International Studies* 27:3, 497-521.
- Cheeseman, Graeme. 2005. Military Force(s) and In/security. In *Critical Security Studies and World Politics*, ed. Ken Booth, 63-87. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Cohn, Carol. 1987. Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals: Within and Without: Women, Gender, and Theory. *Signs*, 2: 4, 687-718.
- Cox, Robert. 1981. Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium Journal of International Studies* 10:2, 126-155.
- Dalby, Simon. 1997. Contesting an Essential Concept: Reading the Dilemmas in Contemporary Security Discourse. In *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, eds. Michael C. Williams and Keith Krause, 3-31. London: UCL Press.
- Der Derian, James. 1992. *Antidiplomacy: Spies, Terror, Speed and War*. Oxford: Blackwell.
- Der Derian, James. 1995. The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche and Baudrillard. In *On Security*, ed. Ronnie D. Lipschutz, 24-45. New York: Columbia University Press.
- Dobson, Andrew. 2004. *Environmental Citizenship*. Cambridge: MIT Press.
- Dover, Robert. 2008. Towards a Common EU Immigration Policy: a Securitization Too Far. *Journal of European Integration* 30:1, 113-130.
- Eckersley, Robyn. 2004. *The Green State: Rethinking Democracy and Sovereignty*. Cambridge: MIT Press.
- Emmers, Ralf. 2003. ASEAN and the securitization of transnational crime in Southeast Asia. *The Pacific Review* 16:3, 419-438.
- Floyd, Rita. 2007. Towards a consequentialist evaluation of security: bringing together the Copenhagen and the Welsh Schools of security studies. *Review of International Studies* 33: 327-350.

- Grayson K. 2003. Securitization and the Boomerang Debate: A Rejoinder to Liotta and Smith-Windsor. *Security Dialogue*, 34:3, 337-343.
- Hansen, Lene. 1997. A case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualisation of Security. *Cooperation and Conflict* 32:4, 369-97.
- Hansen, Lene. 1999. The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School. *Millennium* 29:2, 285-306.
- Hoogensen, Gunhild and Svein Vigeland Rottem. 2005. Gender Identity and the Subject on Security. *Security Dialogue* 35: 2, 155-171.
- Hudson, Natalie Florea. 2009. Securitizing Women's Rights and Gender Equality. *Journal of Human Rights* 8, 53-70.
- Huysmans, Jef. 1998. Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe. *European Journal of International Relations* 4:4, 479-505.
- Huysmans, Jef. 2002. Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security. *Alternatives* 27: Special Issue, 41-62.
- Hyndman, Jennifer. 2007. The Securitization of Fear in Post-Tsunami Sri Lanka. *Annals of the Association of American Geographers* 97: 2, 361-372.
- Jervis, Robert. 2002. An Interim Assessment of September 11: What Has Changed and What Has Not? *Political Science Quarterly* 117:1, 37-54.
- Klein, Bradley. 1997. Conclusion: Every Month Is «Security Awareness Month. In *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, eds. Michael C. Williams and Keith Krause, 359-368. London: UCL Press.
- Krause, Keith and Michael Williams. 1996. Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods. *Mershon International Studies Review* 40:2, 229-254.
- Krause, Keith and Michael Williams eds. 1997. *Critical Security Studies: Concepts and Cases*. London: UCL Press.
- Krause, Keith. 1998. Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of «Critical Security Studies». *Cooperation and Conflict* 33:3, 298-333.

- Krebs, Ronald R. and Jennifer K. Lobasz. 2007. Fixing the Meaning of 9/11: Hegemony, Coercion, and the Road to War in Iraq. *Security Studies* 16:3, 409-451.
- Lee-Koo, Katerina. 2008. War on terror'/ 'war on women': critical feminist perspectives. In *Security and the War on Terror*, eds. Bellamy et al. 42-53. New York : Routledge: Taylor and Francis Group.
- Linklater, Andrew. 1992. The Question of the Next Stage in International Relations Theory: A Critical-Theoretical Point of View. *Millennium Journal of International Studies* 21:1, 77-98.
- Linklater, Andrew. 2005. Political Community and Human Security. In *Critical Security Studies and World Politics*, ed. Ken Booth, 113-131. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- McDonald, Matt. (2008). Constructivism. In *Security Studies: An Introduction*, ed Paul D. Williams, Oxon: Routledge.
- McSweeney, Bill. 1996. Identity and security: Buzan and the Copenhagen school. *Review of International Studies* 22:1, 81-93.
- Muller, Benjamin J. 2004. Dis)qualified bodies: securitization, citizenship and 'identity management'. *Citizenship Studies* 8:3, 279-294.
- Neocleous, Mark. 2008. *Critique of Security*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Risley, Suzanne. 2006. The Sociology of Security: Sociological Approaches to Contemporary and Historical Securitization. Working Paper presented at the *American Sociological Association*, Montreal.
- Rudolph, Christopher. 2003. Security and the Political Economy of Migration. *American Political Science Review* 97:4, 603-620.
- Sheehan, Michael. 2005. *International Security: An Analytical Survey*. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Smith, Steve. 2005. The Contested Concept of Security. In *Critical Security Studies and World Politics*, ed. Ken Booth, 27-62. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Tickner, Ann J. 1992. *Gender and International Relations: Feminist Perspectives on Achieving global security*. New York: Columbia University Press.

- Waever O; Buzan B; Kelstrup M and Lemaitre P. 1993. *Identity Migration, and the New Security Agenda in Europe*. London : Pinter Publishers.
- Wæver, Ole. 1995. Securitization and Desecuritization. In *On Security*, ed. Ronnie Lipschutz. NY: Columbia University Press.
- Wæver, Ole. 2004. Aberystwyth, Paris, Copenhagen: New 'Schools' in Security Theory and their Origins between Core and Periphery. Paper presented at the annual of the International Studies Association, Montreal, March 17-20, 2004.
- Walker, R. J. B. 1986. Culture, Discourse, Insecurity. *Alternatives*, 11:4, 485-504
- Walker, R. J. B. 1990. Speaking the Language of Exile: Dissident Thought in International Studies. *International Studies Quarterly* 34: 259-268.
- Walker, R. J. B. 1997. The Subject of Security. In *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, eds. Michael C. Williams and Keith Krause, 61-81. London: UCL Press.
- Williams, Michael C. 1998. Modernity, identity and security: a comment on the «Copenhagen controversy». *Review of International Studies* 24:3, 435-40.
- Williams, Michael C. 2003. Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics. *International Studies Quarterly* 47: 511-31.
- Williams, Paul D. 2008. Security studies, 9/11 and the long war In *Security and the War on Terror*, eds. Bellamy et al., 9-24. New York: Routledge :Taylor and Francis Group.
- Williams, Paul D ed. 2008. *Security Studies: An Introduction*. Oxon: Routledge.
- Williams, Paul D. 2008. Regional Arrangements and Transnational Security Challenges: The African Union and the Limits of Securitization Theory. *African Security* 1:1, 2-23.
- Wyn Jones, Richard. 1999. *Security, Strategy, and Critical Theory*. (Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Wyn Jones, Richard. 2005. On Emancipation: Necessity, Capacity, and Concrete Utopias. In *Critical Security Studies and World Politics*, ed. Ken Booth, 215-235. Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.

- Youde, Jeremy. 2008. Who's Afraid of a Chicken? Securitization and Avian Flu. *Democracy and Security* 4:2, 148-169.

ICIP WORKING PAPERS - SUBMISSION GUIDELINES

1. International Catalan Institution for Peace (ICIP):

The principle purpose of the ICIP is to promote a culture of peace in Catalonia as well as throughout the world, to endorse peaceful solutions and conflict resolutions and to endow Catalonia with an active role as an agent of peace and peace research.

2. Objectives of the Publication:

The ICIP wants to create an open forum on topics related to peace, conflict and security. It aims to open up debate and discussion on both theoretical and contemporary issues associated with the pursuit and maintenance of peace in our world. It strives to connect an eclectic group of voices including career academics, PhD students, NGO representatives, institutional representatives, and field workers and field writers to celebrate groundbreaking and constructive approaches to peace and conflict resolution.

3. Scope of the Publication (List of Themes):

The ICIP is interested in works related to peace, conflict and security research. It aims to provide an innovative and pluralist insight on topics of methodology of peace research, the history and development of peace research, peace education, peace-keeping and peace-creating, conflict resolution, human security, human rights, global security, environmental security, development studies related to peace and security, international law related to peace, democracy, justice and equality, disarmament, gender, identity and ethics related to peace, science and technology associated with peace and security.

4. Audience:

The ICP aims to provide accessible, valuable and well-researched material for all those interested in the promotion of peace. Our audience in-

cludes fellow academics and researchers, student of peace and security, field workers, institutional and governmental representatives as well as the general public.

5. The review process:

ICIP WP is a peer reviewed publication. Submissions should be sent directly to the series editor (recerca.icip@gencat.cat), who will check whether the paper meets the formal and general criteria for a working paper and will commission a review.

6. Who may submit working papers:

- a. The main criterion for the submission of Working Papers is whether this text could be submitted to a good academic journal.
- b. ICIP staff and other fellows and visitors affiliated with the ICIP are expected to submit a working paper related to their research while at the ICIP.

7. Submission System:

All submissions can be made to the ICIP, e-mail address recerca.icip@gencat.cat with “Working Papers – submission” in the subject line.

For a complete version of the ICIP WP submission guidelines, please visit the publications section of the website www.icip.cat.

Una versió completa i en català d'aquests criteris de submissió de texts la trobareu a la secció de publicacions del lloc web www.icip.cat.

Una versión completa y en castellano de estos criterios de sumisión de textos se encuentra en el apartado de publicaciones de la página web www.icip.cat.

PROPER S NÚMEROS DE LA SÈRIE ICIP WORKING PAPERS

Working Paper 8: *Indigenous People's Mobilization and their Struggle for Rights in Colombia*, per Farid Samir Benavides Vanegas.

NÚMEROS EDITATS DE LA SÈRIE ICIP WORKING PAPERS

Working Paper 6: *Bringing actors and violent conflict into forced migration literature. A model of the decision to return*, per Inmaculada Serrano.

Working Paper 5: *The Quest for Regulating the Global Diamond Trade*, per Franziska Bieri.

Working Paper 4: *Hezbollah's identities and their relevance for cultural and religious IR*, per Pol Morillas Bassedas.

Working Paper 3: *Eleccions pacífiques a Costa d'Ivori a finals del 2009? Avenços i obstacles de la construcció de pau al país ivorià*, per Albert Caramés.

Working Paper 2: *Prohibició de submissió a nou judici – regla del ne bis in idem – en el sistema interamericà de drets humans i en el dret comparat*, per Priscila Akemi Beltrame.

Working Paper 1: *Conflict prevention and decentralized governance*, per Rafael Grasa i Arnau Gutiérrez Camps.

INTERNATIONAL
CATALAN
INSTITUTE

FOR PEACE

GRAN VIA, 658 BAIX. 08010 BARCELONA
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
ICIP@GENCAT.CAT | WWW.ICIP.CAT